

CARTIER POPULAR

Colecție aniversară

În 2015 apar 20 de titluri alese și făcute cu drag în tiraje limitate, numerotate, la preț unic. În semn de respect față de cititorul Cartier.

1

Oameni iluștri ai Greciei antice după Plutarh

2

Oameni iluștri ai Romei antice după Plutarh

3

Divina comedie de Dante

4

Roșu și negru de Stendhal

5

Contele de Monte-Cristo (Partea I) de Alexandre Dumas

6

Contele de Monte-Cristo (Partea a II-a) de Alexandre Dumas

7

Visuri de iarnă și alte povestiri de Francis Scott Fitzgerald

8

Ion de Liviu Rebreanu

9

Pădurea spânzuraților de Liviu Rebreanu

10

Zeul absent. Literatură și inițiere la Mircea Eliade de Marius Lazurca

11

Frunze de dor de Ion Druță

12

Clopotnița de Ion Druță

13

Singur în fața dragostei de Aureliu Busuioc

14

Pactizând cu diavolul de Aureliu Busuioc

15

Portret de grup. O antologie de Eugen Lungu

16

Portret de grup după 20 de ani. O antologie de Eugen Lungu

17

Poezia generației '80 de Nicolae Leahu

18

Cuvinte și tăceri de Vsevolod Ciornei

19

Arme grăitoare de Emilian Galaicu-Păun

20

După 20 de ani de Alexandre Dumas

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.
Tel./fax: (021) 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md

*Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Noble și www.cartier.md*

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.
E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00.
E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ
CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România
Tel./fax: (021) 210 80 51
E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură.
Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Cartier Popular* este coordonată de Gheorghe Erizanu
Editor: Gheorghe Erizanu

Ediție îngrijită de Inga Druță și Dorin Onofrei după o adaptare de Victor Pânzaru
Lector: Dorin Onofrei
Coperta seriei: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban
Design/tehnoredactare: Victoria Dumitrașcu
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Combinatul Poligrafic

După Plutarh
OAMENI ILUȘTRI AI ROMEI ANTICE
Ediția a III-a, ianuarie 2016

© 2016, 2004, 1997, Editura Cartier. Toate drepturile rezervate.
Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Oameni iluștri ai Romei antice / după Plutarh; – Ed. a 3-a. – Chișinău:
Cartier, 2016 (Combinatul Poligrafic). – 336 p. – (Colecția „Cartier Popular” /
coord. de Gheorghe Erizanu, ISBN 978-9975-79-891-4).

ISBN 978-9975-79-929-4.

94(37)

P 72

CARTIER POPULAR

PLUTARH

Oameni iluștri
ai Romei antice

CARTIER 20
Din 1995, în toate librăriile bune

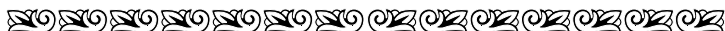
ROMULUS

Rege mitic și întemeietor, alături de fratele său geamăn, Remus, al Romei. Fiu al vestalei Rhea Silvia și al zeului Marte. În 753 î.Hr. devine primul rege al Romei. A pus la cale răpirea sabinelor. Divinizat de romani și supranumit, ca zeu, Quirinus.

Roma, capitala Italiei de astăzi, este un oraș foarte vechi, al cărui trecut se pierde în negura vremurilor. Nici chiar romanii antici nu știau cum a fost zidit orașul lor pe malurile Tibrului și de unde i se trage numele.

Firește că ei voiau să cunoască trecutul Romei, dar, pe timpul lor, istoria nu le putea da toate răspunsurile. Istoria pe atunci era mai mult o artă decât știință, iar arheologia încă nu exista. Și, întrucât nu se știa prea mult despre întemeierea Romei, dăinuiau diverse legende, în care faptele istorice se împleteau cu istorisirile improvizate.

Conform unei asemenea legende, cândva ar fi năvălit pe pământurile Tibrului un neam de oameni puternici și foarte numeroși. Dar băștinașii au ținut piept cotropitorilor și, până la urmă, i-au

înfrânt. În cinstea acelei izbâanzi a fost înălțat un oraș numit Roma, ceea ce înseamnă *putere*.

O altă legendă spune că Roma a fost întemeiată de refugiații din vechea Troie. Cică o parte din locuitorii ei ar fi izbutit să evadeze din cetatea cuprinsă de flăcări și, îmbarcându-se pe corăbii, au pornit spre Apus. Copleșiți de durere, ei priveau de departe vâlvătaia care potopea orașul lor drag. Călătoria a fost lungă și primejdioasă. Până când, într-o zi, pe timp de furtună, talazurile le aruncară navele la un țărm necunoscut.

Pribegii coborâră pe uscat, apoi, istoviți cum erau, se culcară. În timp ce bărbații dormeau, una dintre femeile troiene, pe nume Roma, cutreieră împrejurimile și văzu că în apropiere se varsă în mare un râu. Roma se întoarse și le spuse femeilor:

— Suratelor! Săptămâni îndelungi am rătăcit pe mare în voia vânturilor turbate. Suntem cu toții – și noi, și odraslele noastre – sfârșiți de oboseală. Alt loc, mai bun decât acesta, n-am găsit nicăieri. Să rămânem dar aici. Și, ca să nu le vină în cap bărbaților noștri să pornească din nou la drum, să dăm foc corăbiilor.

Când bărbații s-au trezit și au văzut că ard vasele, n-au mai izbutit să facă nimic, au rămas acolo și au întemeiat un oraș. O duceau bine, căci pământul era bogat și neamurile vecine erau pașnice. Iar noul oraș a fost botezat cu numele femeii care a dat foc corăbiilor.

Mai există legende, care ne oferă și alte explicații referitoare la numele orașului Roma. Uneori, nimeni nu poate spune de ce o localitate, un râu, un munte, un lac ori o mare poartă un anumit nume. Atunci apar presupunerile. La fel a fost și cu Roma. Din mulțimea de legende despre acest oraș, una pare mai verosimilă. Ea leagă numele orașului de numele lui Romulus.

Când a fost distrusă Troia, o parte din apărători au fugit, luând cu ei comorile orașului. În fruntea lor se afla eroul Aeneas. Corăbiile fugarilor au rătăcit multă vreme pe mare. În sfârșit, vâ-

tul le-a adus la un liman. Aveau în fața lor un râu lat, pe malurile căruia creșteau copaci și arbuști deși, șesul se scâldea în soare, iar cerul albastru se oglindea în apele râului și ale lacurilor situate de-a lungul coastei. Acesta era țărmul Italiei și i se spunea Latium. Fugarii au înălțat pe malul unuia din lacurile mai mici orașul Alba Longa. Cel dintâi rege la Alba Longa a fost Aeneas, iar după moartea lui, tronul a fost preluat de urmașii săi.

S-au scurs mulți ani. Unul din regii Alba Longăi, presimțind apropierea morții, îi chemă pe cei doi feciori ai săi, Numitor și Amulius, și le spuse:

— Fiii mei, alegeți-vă fiecare, după plac, coroana și puterea sau toate bogățiile mele.

Numitor alege coroana și devine rege, iar Amulius, hapsân din fire, a luat aurul, în speranța că, dacă va fi bogat, mai târziu va pune mâna și pe putere. Și, de bună seamă, în urma unui complot, Amulius îl îndepărtă pe frate-său de la domnie și devine domnitor al orașului. Dar, știindu-se vinovat, tremura pentru pielea sa. Numitor avea o fiică – Rhea Silvia, și Amulius se temea că ea ar putea naște copii, care să-l răzbune pe bunicul lor. De aceea o și făcu vestală, adică preoteasă în templul Vestei – zeița căminului familial. Vestalele, precum se știe, jurau să rămână fecioare toată viața și, dacă încălcau legământul, erau pedepsite cumplit.

Acum Amulius era sigur că Numitor nu va mai avea nepoți, adică moștenitori legitimi. Dar, în curând, se dovedi că Rhea Silvia a născut doi băieți. Se afirma că tatăl lor era însuși zeul războiului, Marte.

Cuprins de furie, Amulius porunci să fie omorâtă Rhea Silvia. Atunci, fiica lui, Antho, i se aruncă la picioare implorându-l să ia o altă decizie. Amulius s-a lăsat înduplecat și, în loc s-o ucidă pe Rhea Silvia, ordonă să fie aruncată în închisoare pe viață. Pe copii însă nu i-a cruțat și i-a ordonat unei slugi să-i arunce în Tibru. Sluga a

luat pruncii, i-a pus într-o albie de lemn și s-a dus la râu. Bătea un vânt năprasnic, care înălța valuri imense. Sluga coborî până la mal, dar, speriindu-se de iureșul talazurilor, puse jos albia și plecă îndată.

Apele râului însă luară albia și o duseră la vale. Ca prin minune, copiii nu s-au înecat, căci albia se opri în rădăcinile unui smochin.

Prin apropiere păștea turma regelui și ciobanul Faustulus observă albia cu cei doi prunci. Lângă ei era o lupoaică. Ciobanul, crezând că fiara vrea să-i sfășie, se grăbi să-i salveze, dar se opri înmărmurit: lupoaica alăpta copiii, ca și cum ar fi fost puii ei. Atunci, Faustulus se apropie și, luând albia cu cei doi gemeni, o duse acasă. Pe unul din băieți îl boteză Romulus, iar pe celălalt, Remus. Copiii rămaseră în bordeiul ciobanului, care, împreună cu nevastă-sa, Acca Larentia, i-a îngrijit până au crescut mari.

Cei doi tineri erau voinici, iuți de picior și meșteri la mânăuirea lăncii, vânători iscușiți și ostași neînfricați. Toți îi iubeau și-i aveau în cinste pe cei doi frați, pentru că îi apărau de tâlhari, care împânzeau pădurile. Le-a mers vestea prin țară și au prins a veni la ei țărani nevoiași și chiar robi fugiți de la stăpâni.

Zvonul ajunsese până la urechile regelui Amulius. Acesta, auzind că Romulus și Remus sunt atât de viteji și neînfricați și că adună cete de oșteni, se tulbură cumplit și porunci să fie prinși.

Într-o zi, când Remus era însoțit doar de câțiva prieteni, oamenii regelui tăbărâră asupra lui și-l înșfăcară. L-au adus apoi în fața lui Amulius, zicând:

— Iată, Măria Ta, unul din cei pe care ai poruncit să-i prindem. L-am găsit pe pășunile fratelui tău, Numitor.

Amulius voi să zică: „Tăiați-i capul”, dar se răzgândi și spuse: „Dacă e așa, să-l judece Numitor”. Viclean din fire, Amulius se gândi că, procedând astfel, oamenii îl vor osândi mai puțin pentru că i-a luat coroana fratelui său.

Numitor îl cercetă cu privirea pe voinicul adus în fața lui.

— Cine ești și de unde ai venit, tinere? îl întrebă el cu glas blând. La care Remus răspunse:

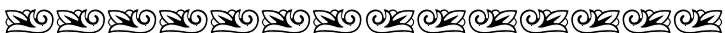
— Nu-ți voi ascunde nimic, bătrâne, văd că ești mai vrednic decât Amulius. Înainte de a hotărî ce să faci cu un prizonier, îl ascuți, pe când Amulius taie și spânzură fără judecată. Eu sunt Remus, fratele lui Romulus. Noi considerăm întotdeauna că suntem copiii lui Faustulus și ai Accăi Larentia, care, precum știi, sunt slugile regelui. Mai zic unii că obârșia noastră e învăluită în mister. Am auzit lucruri de-a dreptul uimitoare. Cică fiare și păsări ne-ar fi hrănit: o lupoaică ne-ar fi alăptat și o pasăre ne-ar fi adus în cioc fărâme de mâncare, pe când stăteam într-o albie, pe malul râului celui mare. Albia este și acum întreagă. Pe legăturile ei de aramă sunt gravate niște cuvinte vechi...

Lui Numitor îi trecu atunci prin minte că în fața lui se află poate chiar nepotu-său, unul din feciorii Rheeli Silvia, care mai zăcea în temniță. Și îi mai puse câteva întrebări lui Remus, ca să vadă: oare nu e greșită presupunerea lui?

Între timp, Faustulus îl chemă pe Romulus și-i mărturisi adevărul despre obârșia lui. Ciobanul îi mai vorbise altădată, mai mult în pilde, despre aceasta, dar acum, de vreme ce Remus fusese prins, considera că nu mai are rost să ascundă adevărul.

Faustulus l-a rugat pe Romulus să-l scape pe fratele-său din ghearele lui Amulius și, fără a pierde timpul, porni spre curtea regelui. Și nu uită să ia cu el albia, care fusese cândva leagănul celor doi gemeni. În fața porților orașului, paza îl opri pe bătrân:

— Ce cauți aici? Și ce duci sub suman? Răspunsurile lui Faustulus li s-au părut oștenilor confuze și aceștia îi porunciră să ridice poalele sumanului. Când au văzut albia, au izbucnit cu toții în râs și au vrut să-i dea drumul. Dar se nimerise pe acolo o slugă a regelui și, auzind hohotele, se apropie să vadă ce s-a

întâmpat. Sluga era tocmai omul care, din porunca lui Amulius, dusesese cândva copiii Rheeli Silvia să-i arunce în Tibru. Cum zări albia, o recunosc pe dată și strigă la oșteni să pună mâna pe Faustulus și să-l ducă la rege. Amulius se miră:

— Nepoții lui Numitor n-au murit?!

Faustulus a fost supus unor chinuri îngrozitoare, dar călăul n-a putut afla de la el prea multe. Bătrânul a mărturisit doar atât: copiii trăiesc, dar unde – nu știe.

— Or fi pascănd pe undeva vitele, departe de Alba Longa, de abia îngăima el cu buzele crăpate.

— Atunci de ce ai venit? Țipă la el amenințător Amulius. Și la ce-ți trebuia albia?

— Am vrut s-o duc Rheeli Silvia, mamei copiilor, răspunse gemând bătrânul. M-a rugat de atâtea ori să-i aduc leagănul: e mamă, sireaca, și voia măcar să se uite la el, să-l atingă cu mâinile...

În clipa aceea, una din slugi dădu buzna, vestindu-l pe rege că niște războinici străini ar fi năvălit în oraș și că se îndreaptă spre curte. Era Romulus, care venea valvârtej să-și salveze fratele.

Romulus avea multe forțe și își împărțise oamenii în câteva pâlcuri, de câte o sută de inși. În afară de aceasta, i s-au alăturat și mulți locuitori din Alba Longa, care-l urau pe tiran, și mai era și Remus, în care Numitor își recunoscuse nepotul.

Amulius se pierdu cu firea: alerga încolo și încoace prin sălile palatului ca o fiară care a simțit primejdia.

Nu trecu mult timp și gloata a ocupat curtea. Puținii ei apărători au fost doborâți și oamenii lui Romulus și Remus năvăliră înăuntru. Amulius și-a găsit moartea.

Romulus și Remus l-au înălțat pe bunicul lor, Numitor, rege la Alba Longa, au eliberat-o din temniță pe maica lor, Rhea Silvia.

Numitor i-a rânduit pe cei doi nepoți moștenitori ai tronului. Dar ei n-au dorit să rămână la Alba Longa, ci au zis că vor să

se așeze în altă parte. Au hotărât, dimpreună cu oamenii lor, să zidească un oraș nou pe locul unde se oprise cândva albia lor și-i alăptase lupoaica.

Acum, frații discutau unde anume să construiască orașul, cum să-l numească și cine să-i fie stăpânitorul. Romulus alege colina Palatinului, iar Remus considera că ar fi mai bine să înalțe orașul pe dealul Aventin. Până la urmă, frații au hotărât să se supună voinței zeilor, iar pentru a o afla, trebuiau să urmărească zborul păsărilor. Cei doi frați se așezară deci unul într-o parte și celălalt în alta, așteptând vulturii, considerați pe atunci păsări prevestitoare. Nu zăbavă, din partea unde ședea Remus au apărut șase vulturi. Peste câteva clipe, chiar deasupra capului lui Romulus, au trecut în zbor douăsprezece păsări.

Și iar s-a iscat gâlceavă. Remus susținea că învingător este el, pentru că mai întâi lui i s-au arătat păsările. Dar Romulus era ferm convins că anume el trebuie să fie rege, din moment ce a văzut mai mulți vulturi.

Romulus s-a apucat să sape șanțul care avea menirea să înconjoare zidurile viitorului oraș, dar Remus își bătea joc de munca fratelui său și îl risipea.

Și astfel, în bătaie de joc, Remus sări peste șanț. De data aceasta însă și-a plătit scump nechibzuința. Se zice că l-ar fi lovit Romulus, pentru că frate-său îl scosese din răbdări, și că, după întâmplarea aceasta, Romulus ar fi zis: „Așa se va întâmpla cu oricine va îndrăzni să treacă peste zidurile orașului meu!”. Alții afirmă că Remus a fost ucis de unul din prietenii lui Romulus. Și se mai spune că, în timpul încăierării, au căzut mai mulți oameni, printre care și Faustulus, cel care i-a crescut pe frați.

După ce și-a înmormântat fratele, Romulus s-a apucat să zidească orașul. Pe atunci, lucrările erau însoțite de diverse ritualuri. De exemplu, a fost săpată mai întâi o groapă mare și în ea

au fost depuse tot soiul de fructe și grâne. Apoi, pe rând, fiecare din oamenii lui Romulus a aruncat în groapă câte un pumn de țărână adus de la baștina sa, astfel producându-se unirea tuturor viitorilor cetățeni ai orașului, sosiți de pe diferite meleaguri. Groapa aceasta, numită *mundus*, constituia centrul orașului.

Apoi Romulus a înjugat la un plug un taur și o vacă și a tras o brazdă adâncă, de-a lungul căreia urmau să fie înălțate zidurile cetății. Acolo unde el ridica plugul și brazda se întrerupea era locul pentru o poartă. După săvârșirea acestei rânduieli, zidul era considerat sfânt. Orașul a căpătat numele întemeietorului Romulus, primul lui rege.

Una din primele clădiri zidite la Roma a fost în cinstea zeului Asylaios. Acolo își aflau adăpostul robii fugiți de la stăpâni. La Roma erau primiți toți surghiuniții și pribegii de pretutindeni și nimeni nu era preocupat de trecutul lor. Astfel, numărul locuitorilor și proporțiile orașului creșteau încontinuu.

Oamenii de știință din Roma de mai târziu susțineau că au calculat exact data întemeierii Romei. Aceasta ar fi fost, conform deducției lor, 21 aprilie 753 î.Hr. Și, cu toate că romanii celebrau anual pe această dată ziua nașterii patriei, fără îndoială, întemeierea Romei nu era decât o legendă, iar Romulus și Remus, niște figuri mitologice. Astăzi, de exemplu, se știe că Roma nu-și trage numele de la Romulus, iar povestea cu Romulus a fost inventată pentru a explica începutul și numele orașului.

La fel e și cu povestea vieții, activității și morții lui Romulus.

Devenind rege, Romulus i-a împărțit pe locuitorii orașului care știau să mână armele în grupuri. Fiecare grup, numit legiune, număra trei mii de pedestrași și trei mii de călăreți. Ceilalți locuitori alcătuiau ceea ce se numea *populus*, adică poporul de rând. Apoi Romulus a ales o sută de cetățeni de vază și i-a numit *patricieni*. Adunarea patricienilor alcătuia Senatul, adică sfatul bătrânilor.

Orașul creștea neconținut pe seama oamenilor veniți de oriunde, care erau primiți cu dragă inimă. Majoritatea constituiau o adunătură – vagabonzi, cerșetori și altă lume suspectă. Femei erau puține. Din această cauză, Romulus trimise soli către triburile vecine, rugându-le să îngăduie fetelor lor să se mărite cu romanii. Triburile însă au răspuns că nu se vor înrudi cu niște tâlhari și haimanale.

Atunci, Romulus a recurs la un șiretlic. El a răspândit vestea că la Roma s-ar fi descoperit altarul lui Consus, zeul sfatului. În cinstea lui, în oraș se pregătea o mare serbare. Astfel au fost atrași musafiri din diferite locuri. Cei mai mulți au sosit din tribul vecin, al sabinilor, cu soțiile și copiii.

A început serbarea. Romulus, îmbrăcat în mantie de purpură, era în centrul alaiului, împreună cu suita sa. Când petrecerea era în toi, Romulus s-a ridicat în picioare, și-a scos mantia, apoi a îmbrăcat-o din nou. Acesta era semnalul. Tinerii romani și-au scos săbiile, năpustindu-se în mijlocul oaspeților. Fiecare roman răpi câte o sabină și o duse la el acasă.

Jigniți la culme, sabinii au început să se pregătească de război împotriva romanilor. Mai întâi, trimiseră câțiva soli la Roma, cerând să le fie înapoiate fetele, iar apoi să înceapă convorbiri despre legăturile de prietenie și rudenie dintre cele două popoare. Dar Romulus a refuzat.

Atunci Acron, regele orașului Caenina, a pornit un război împotriva Romei. Când cele două armate se apropiară una de alta, comandanții lor, potrivit unui vechi obicei, au început un duel. Romulus era un luptător iscusit, voinic și stăpân pe sine, iar regele din Caenina era iute și nechibzuit și, desigur, a fost învins. În rândurile sabinilor s-a creat panică, drept urmare, oastea lor a fost distrusă. Apoi Romulus a cucerit Caenina și i-a strămutat pe locuitorii ei la Roma. Astfel orașul a crescut și mai mult.

Romulus a mai cucerit și a pustiit câteva orașe sabine, iar pe locuitorii lor, de asemenea, i-a adus la Roma.

Însă nu a trecut mult timp și o mare armată sabină veni cu război împotriva romanilor. Conducătorul acestei armate era Titus Tatius. Sabinii se apropiară de oraș, dar se văzură nevoiți să se oprească în fața Capitoliului – un deal înalt, care avea din trei părți pereții priporoși. În Capitoliu se putea pătrunde numai dinspre Răsărit, dar și pe aici drumul era anevoios, trecând printr-o vale mlăștinoasă. În vârful dealului se înălțau ziduri mari, în spatele cărora se aflau apărătorii lor.

Titus Tatius și-a dat seama că o astfel de fortăreață nu poate fi luată cu asalt. Dar un act de trădare le-a înlesnit sabinilor cucerirea cetății: la Titus Tatius a venit pe furiș fiica mai-marelui garnizoanei din Capitoliu, pe nume Tarpeia, și-i spuse că ea ar putea lăsa oștenii lui să intre în fortăreață.

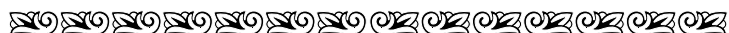
— În schimb, pentru aceasta, fiecare soldat să-mi dea tot ce are pe brațul stâng, ceru Tarpeia, arătând spre brățările de aur.

Titus Tatius ascultă propunerea indecentă a acestei femei avide de aur, dar, uitându-se încă o dată la zidurile de neînving ale Capitoliului, căzu de acord.

În toiul nopții, Tarpeia deschise una din porțile fortăreței și sabinii au pus stăpânire pe Capitoliu.

Atunci trădătoarea veni să-și ceară simbria. Tatius, cu toate că fusese nevoit să accepte serviciul ei, nu-i putea suporta pe acei care își vând neamul. Și totuși porunci:

— Țineți-vă de cuvânt, ostași! Dați-i tot ce purtați pe brațul stâng. Dați-i totul, cum o fac și eu. Și, zicând acestea, își scoase brățara de aur și scutul pe care-l purta în mâna stângă și le aruncă asupra Tarpeii. Oștenii îi urmară pilda și peste trădătoare începură să cadă brățări de aur și scuturi până când, îngropată sub ele, nemernica și-a dat sufletul.

Mai târziu, stânca înaltă a Capitoliului, unde pierise Tarpeia, avea să-i poarte numele (de pe vârful ei, romanii îi aruncau în prăpastie pe cei osândiți la moarte).

După ce pierduseră cetățuia de pe Capitoliu, romanii își puneau toată speranța în lupta din câmpul deschis. Bătălia începu într-o vale îngustă ce se așternea între colinele Capitoliu și Palatin. Cei dintâi se avântară sabinii. Călărimea lor se năpusti asupra romanilor. Înaintea tuturor gonea voinicește un ostaș foarte viteaz, Curtius. Dar, deodată, picioarele calului se înfundară în noroi. Zadarnic își îndemna Curtius fugarul și striga la el: calul se afunda tot mai mult în mlaștină. Atunci, Curtius s-a ridicat în picioare pe crupa calului și dintr-o săritură ajunsese pe uscat, în timp ce bietul animal se îneca în mocirlă. Mlaștina nu se putea observa și, numai după pieirea calului, sabinii și-au dat seama de primejdia care-i pândea. Acest loc s-a numit un timp Iazul lui Curtius.

Sabinii ocoliră deci acele locuri și, peste puțin timp, s-a încins o bătălie crâncenă. Sub loviturile de sabie cădeau morți și răniți cu nemiluita. Pierderile au fost mari și de o parte, și de alta. Romulus lupta în fruntea oștii sale, dar se ivea peste tot unde primejdia era mai mare. Deodată însă se clătină, lăsându-se moale într-un genunchi: fusese lovit în frunte. Văzând că le-a fost rănită căpetenia, romanii avură o clipă de șovăială, apoi o luară la fugă spre colina Palatin, urmăriți de sabinii. Atunci, Romulus, deși cu greu, se ridică în picioare să-și îmbărbăteze soldații. Romanii se întoarseră iar cu fața spre dușman și lupta continuă.

Tocmai atunci, oștenii auziră strigăte și bocete femeiești. De pe coline alergau într-un suflet sabinele răpitate cândva de romani. Plângeau în hohote, multe dintre ele strângeau prunci la piept. Mulțimea de femei se contopi cu războinicii. Ele întindeau copiii când soților lor romani, când taților și fraților sabini, rugându-i

cu lacrimi să oprească măcelul și să nu le vaduvească, să nu le lase pruncii orfani.

— Ce rău v-am făcut noi? De ce ați venit să ne-aduceți atâtea suferințe? Dacă nu ne-ați putut salva atunci, la ce bun să-i despărțiți pe bărbați de soțiile lor acum, lăsându-i pe copiii noștri orfani? Odraslele noastre sunt și nepoții voștri. Sabini, cruțați-i pe copiii și soții noștri! Romani, cruțați-i pe frații și tații noștri!

Înfățișarea femeilor și dojenile lor au făcut ca ambele părți să înceteze lupta. Conducătorii lor – Romulus și Titus Tatius – au început să negocieze încheierea unui armistițiu. În timp ce ei stăteau la sfat, femeile își aduseră copiii și bărbații la tații și frații lor, îi ospătau cu mâncare și băutură, îngrijeau de răniți.

Când între sabini și romani s-a încheiat pacea, cele două triburi s-au unit, așezându-se într-un singur oraș, care, în cinstea lui Romulus, își păstră mai departe numele. Cetățenii Romei își ziceau acum *quirites*, în cinstea orașului Cures – locul de baștină al lui Titus Tatius, care, împreună cu Romulus, avea să domnească și să comande oștile unite.

Cele două popoare unite împrumutau unul de la altul obiceiuri și datini, consemnau atât vechile lor sărbători, cât și pe cele noi. A luat naștere și o nouă sărbătoare, a femeilor – așa-zisele *matronalii*, în amintirea femeilor care au pus capăt războiului dintre sabini și romani. Ea avea loc în fiecare an în ziua de 1 martie.

Se menținea și vechea sărbătoare numită *lupercalii*, instituită de Romulus și Remus în onoarea zeului Luperkus, care era protectorul turmelor împotriva lupilor. Preoții, așa-zii luperci, tăiau din pielea animalelor jertfite zeului curele subțiri și, cu ele în mână, făceau ocolul colinei Palatin, pornind de la locul unde, conform legendei, Romulus și Remus ar fi fost alăptați de lupoaică. Preoții loveau cu curelele pe toți cei întâlniți în cale. Se credea că aceste lovituri aduc noroc, iar femeilor le ușurează

nașterea. Curelele se numeau *februa*, de aici provine și numele lunii în care erau sărbătorite lupercaliile.

Romulus și Tatius au domnit timp de patru ani. În cel de al cincilea an s-a întâmplat o nenorocire – rudele lui Tatius au ucis niște soli din Laurentum, ceea ce era o mare nelegiuire. Romulus a cerut ca ucigașii să fie pedepsiți cu moartea. Dar Tatius nu se grăbea să-i condamne. Atunci, fără a mai aștepta execuția, rudele celor uciși l-au sfârșit de zile pe Tatius, deoarece îl considerau vinovat pentru faptul că neamurile lor au rămas nerăzbunate. Romulus a primit vestea foarte liniștit și nici n-a încercat să cerceteze împrejurările morții lui Tatius. El l-a înmormântat cu mare pompă și după aceea a domnit singur.

Romulus a dus nenumărate războaie cu popoarele vecine, supunându-le. Temându-se ca nu cumva Roma să ajungă de neînvinc, etruscii din bogatul și puternicul oraș Veii au pornit un război împotriva ei. La început, oastea etruscă ieșea învingătoare, dar apoi a fost zdrobită de Romulus. S-a încheiat pacea, prin care orașul Veii era obligat să-i cedeze Romei șapte regiuni și mai mulți ostatici.

Acesta a fost ultimul război purtat de Romulus. Acum nimeni nu se mai încumeta să pornească împotriva lui. Dar, după cum se întâmplă adesea cu domnitorii care merg din izbândă în izbândă, Romulus se umplu de trufie. Înstrăinându-se de popor, ținea o strajă personală numeroasă – așa-zii lictori. Aceștia pășeau înaintea regelui, având pe umăr câte o legătură de nuiele – fascii, în care era înfiptă o secure. Lictorii executau sentințele de condamnare la moarte. Romulus purta veșminte bogate – tunică roșie și mantie cu chenar de purpură. Cârmuia de unul singur și, șezând pe tron, judeca și lua hotărâri fără a mai ține seama de sfatul bătrânilor, care, din această cauză, se simțeau, firește, jigniți. Nimeni însă nu îndrăznea să se ridice deschis împotriva atotputernicului Ro-

mulus: toți se arătau supuși. Senatul, organul creat de Romulus, se întrunea, dar asculta în tăcere poruncile regelui.

Era în al treizeci și optulea an al domniei lui Romulus. Într-o zi a lunii lui cuptor, el a poruncit să fie adunat tot poporul dincolo de zidurile orașului, lângă locul numit Balta Caprei. Tocmai atunci se dezlănțui o furtună: tuna și fulgera, încât părea că venise sfârșitul lumii. Apoi se făcu întuneric beznă. Îngroziți, oamenii prinseră a fugi care și încotro. Dar curând tulburarea încetă, cerul se însenină și toți se întoarseră la Balta Caprei. Romulus însă nu mai era. Și n-a putut fi găsit nicăieri.

Senatorii au explicat poporului că, în lumina fulgerelor, regele s-ar fi ridicat în înaltul cerului și, de acum încolo, avea să fie pentru romani un zeu binevoitor, tot așa cum fusese pentru ei un rege bun.

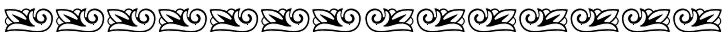
Dar nu toți au dat crezare acestei povești. S-a iscat zvonul că senatorii l-ar fi ucis pe Romulus în timpul furtunii, pentru a scăpa de puterea lui crescândă și pentru a recăpăta influența de care s-au bucurat mai înainte.

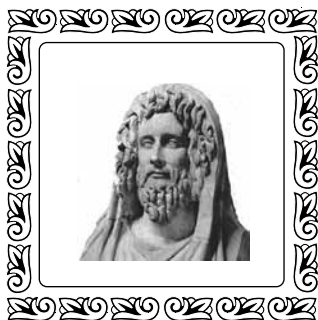
Peste câteva zile, unul dintre patricieni se înfățișă în piața orașului și începu să se jure în fața poporului că l-ar fi întâlnit pe Romulus îmbrăcat într-o armură orbitor de albă.

— Urmând voința zeilor, i-ar fi spus Romulus, m-am întors în cer, unde am viețuit și mai înainte. N-am făcut decât să îndeplinesc ceea ce îmi fusese scris. Am întemeiat un oraș, pe care nu-l va întrece nimeni în slavă și virtute. Roma va cunoaște culmea puterii omenești, iar eu de acum înainte voi fi pentru voi, romanii, milostivul zeu Quirinus...

Mulți au crezut în basmul acesta, iar cei care se îndoiau tăceau de frică.

La Roma a fost întemeiat cultul zeului Romulus Quirinus și în cinstea acestuia s-a zidit un templu pe una din coline, care se numește Quirinal.

NUMA POMPILIUS

Cel de-al doilea rege legendar al Romei, de origine sabină, care ar fi domnit între anii 715 și 673 î.Hr. Îi sunt atribuite reforme religioase și administrative, precum și instituirea calendarului roman.

Curând după moartea lui Romulus, la Roma au apărut neînțelegeri în legătură cu alegerea noului rege – el trebuia ales dintre romani sau dintre sabini. Cei care veniseră odată cu Romulus considerau că sabinii, care au devenit mai apoi cetățeni ai Romei, nu pot pretinde să domnească în oraș. La rândul lor, sabinii susțineau că ei n-au fost nicicând îngenuncheați de către romani, că s-au unit cu ei în baza egalității, că Romulus și Titus Tatius, ca domnitori, aveau împuterniciri egale. Că, după moartea lui Tatius, Romulus a domnit singur și sabinii n-au fost împotriva. Acum însă ar fi cu dreptate ca unul dintre sabini să fie ales rege.

